УДК 347.99:347.77(045)

https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-1(53)-2372-2384

Лаговська Наталія Валеріївна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу, Державний податковий університет, м. Ірпінь, https://orcid.org/0000-0002-1732-2351

ДОМЕННІ ІМЕНА: ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НЕТИПОВИХ ЦИФРОВИХ ОБ'ЄКТІВ

Анотація. Стрімкий розвиток цифрових технологій трансформував уявлення про об'єкти цивільних правовідносин, спричиняючи появу нових нетипових об'єктів у кіберпросторі, які виходять за межі традиційної класифікації майнових та немайнових благ. Одним із таких об'єктів є доменні імена, правова природа яких поєднує технічні та юридичні аспекти, що ускладнює їх нормативне визначення. Доменні імена спочатку виконували функцію технічних ідентифікаторів ресурсів Інтернету. Потім їх почали використовувати як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, фактично перетворившись на цифровий аналог торговельних марок, комерційних найменувань або брендів. Це спричинило появу нових правових проблем, зокрема пов'язаних із кіберсквотингом та порушеннями прав на інтелектуальну власність.

Законодавство України не містить чіткого визначення правового статусу доменних імен як об'єктів цивільних прав та способів захисту майнових інтересів, що створює колізії у правозастосуванні та ускладнює судову практику.

Водночас доменні імена мають економічну цінність, оборотоздатні та можуть передаватися іншим особам, що обґрунтовує необхідність їх належного правового захисту. У зв'язку з цим автор запропонував визначити доменні імена як окремий об'єкт цивільних прав із власним правовим режимом, що враховує їх технічні функції та роль у цифровому середовищі; розробити спеціальний порядок реєстрації, використання та захисту доменних імен; передбачити механізми захисту економічних інтересів власників доменів; гармонізувати національне законодавство з міжнародними стандартами та практикою ЄСПЛ; створити окремий інститут для нематеріальних цифрових активів, який включав би доменні імена та інші цифрові ідентифікатори, що сприятиме формуванню концептуальної моделі правового регулювання доменних імен, забезпечить їх ефективний обіг у цифровому середовищі та удосконалить цивільне законодавство з урахуванням особливостей цифрових активів.

Ключові слова: доменні імена, нетипові об'єкти цивільних прав, об'єкт цивільного права, правовий режим, правове регулювання доменних імен, право інтелектуальної власності, мережа Інтернет.

Lagovska Natalia Valeriivna Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Civil Law and Procedure Department of Civil Law and Procedure Educational and Scientific Institute of Law, State Tax University, https://orcid.org/0000-0002-1732-2351

DOMAIN NAMES: TOWARDS DETERMINING THE LEGAL REGIME OF ATYPICAL DIGITAL OBJECTS

Abstract. The rapid development of digital technologies transforms the understanding of objects within civil legal relations, leading to the emergence of new atypical objects in cyberspace that go beyond the traditional classification of tangible and intangible goods. One of such objects is domain names, whose legal nature combines both technical and juridical components, making their normative definition particularly complex. Initially, domain names served as technical identifiers of Internet resources. Over time, however, they began to be used as means of individualization of participants in civil turnover, goods, and services, effectively becoming a digital analogue of trademarks, trade names, or brands. This evolution has generated new legal challenges, including cyber-squatting and infringements of intellectual property rights.

Ukrainian legislation does not contain a clear definition of the legal status of domain names as objects of civil rights nor the mechanisms for protecting corresponding property interests, which creates regulatory gaps and complicates judicial practice.

At the same time, domain names possess economic value, are transferable, and may be alienated, which substantiates the need for appropriate legal protection. In this context, the author proposes to recognize domain names as a separate object of civil rights with an autonomous legal regime that reflects their technical functions and role in the digital environment; to develop a special procedure for the registration, use, and protection of domain names; to introduce mechanisms for safeguarding the economic interests of domain holders; to harmonize national legislation with international standards and the case law of the ECtHR; and to establish a special legal framework for intangible digital assets that would encompass domain names and other digital identifiers. These steps will contribute to the formation of a conceptual model for the legal regulation of domain names, ensure their effective circulation in the digital ecosystem, and improve civil legislation in view of the characteristics of digital assets.

Keywords: domain names, atypical objects of civil rights, object of civil law, legal regime, legal regulation of domain names, intellectual property law, Internet.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток цифрових технологій зумовлює трансформацію уявлення про об’єкти цивільних правовідносин. У сучасному кіберпросторі формуються нові нетипові об’єкти, що виходять за межі усталених підходів цивілістичної доктрини щодо класифікації майнових та немайнових благ. Одним із таких феноменів є доменні імена, природа яких

поєднує технічний та правовий аспекти, що значно ускладнює їх нормативне визначення.

Спочатку доменні імена виконували виключно функцію технічних ідентифікаторів інформаційних ресурсів мережі Інтернет. Проте із розвитком електронної комерції, віртуальних бізнес-моделей та маркетингових технологій вони набули значної економічної цінності та почали використовуватися як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, їхніх товарів та послуг. Фактично доменне ім'я перетворилося на електронний аналог комерційного найменування, торговельної марки або бренду, що викликає появу нових форм правопорушень у сфері конкуренції та інтелектуальної власності, зокрема кіберсквотингу.

Зауважимо, що законодавство України не містить чіткого визначення правового статусу доменних імен, як об'єктів цивільних прав та способів захисту відповідних майнових інтересі. Відсутність нормативно закріпленого режиму створює прогалини у правозастосуванні, ускладнює судову практику та породжує конфлікти між власниками доменів та правоволодільцями торговельних марок.

Отже, дослідження правової природи доменних імен, їх класифікації, правового режиму та механізмів охорони є надзвичайно актуальним, оскільки спрямоване на усунення колізій у регулюванні цивільно-правових відносин у цифровому середовищі, а також на забезпечення належного рівня захисту прав учасників інформаційного ринку.

Аналіз досліджень і публікацій. У правовій доктрині питання доменних імен як нетипових об'єктів цивільного права висвітлювалися в працях низки дослідників: зокрема, технічну та правову специфіку доменних імен аналізували Бойко Д. В., Бонтлаб В. В., Булат Н. М., Грицай В.І., Кулініч О.О., Майданик Н.І., Некіт К. Г., Носік Ю. В., які провели порівняння доменних імен з торговельними марками, фірмовими найменуваннями та іншими об'єктами інтелектуальної власності. Проблеми правового режиму нетипових об'єктів цивільних прав знайшли своє відображення у працях Дідука А. Г., Кохановської О. В. та інших учених, які підкреслюють потребу розробку підходів, що виходять за межі традиційних конструкцій цивільного права. Водночас, попри значний науковий інтерес, наявні дослідження здебільшого зводяться до спроб поширити на доменні імена норми класичних правових інститутів, що не враховує їх «гібридної» природи, обумовленої як технічними характеристиками, так і функціями в кіберпросторі. З огляду на це постає об'єктивна необхідність вироблення нових теоретико-правових алгоритмів, здатних забезпечити адекватне визначення правового статусу доменних імен та їх місця у системі об'єктів цивільних прав, що й зумовлює актуальність подальших досліджень у цьому напрямку.

Мета сатті полягає у з'ясуванні правової природи доменних імен як нетипових цифрових об'єктів, визначенні їх місця у системі об'єктів цивільного

права та обґрунтуванні теоретико-правових підходів до формування належного правового режиму доменних імен з урахуванням їх технічних характеристик, функцій індивідуалізації та обігу в цифровому середовищі, що дозволить запропонувати концептуальну модель їх правового регулювання та окреслити напрями вдосконалення цивільного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Чинне законодавство України доменне ім'я трактується як позначення, що допомагає встановити адресне розташування комп'ютерів та ресурсів у мережі Інтернет [1]. Так, з положень Закону України «Про авторське право і суміжні права» випливає, що доменне ім'я розглядається як елемент інтернет-адреси, через який забезпечується доступ користувачів до вебресурсу [2]. Зазначені дефініції сфокусовані на первинних технічних функціях доменних імен – адресації та наданні доступу до інформаційних ресурсів, – проте вони не розкривають їх правової природи як потенційних об'єктів цивільних прав. Наразі, відповідно до ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», правове регулювання доменних імен обмежується, переважно, приписами щодо заборони неправомірного використання в їх складі чужих торговельних марок та інших позначень, визначених законодавством, що свідчить про фрагментарний характер нормативного підходу. В Україні досі не ухвалено спеціального нормативного акта, який би комплексно врегульовував правовий статус доменних імен; також відсутні положення, що визначають специфіку правовідносин у цій сфері та встановлюють обсяг цивільних прав та обов'язків суб'єктів, залучених у доменний обіг. Сам факт закріплення делікту, пов'язаного з неправомірним використанням доменних імен у сфері торговельних марок, не дає підстав розглядати доменне ім'я як самостійний об'єкт цивільних прав, оскільки такі норми спрямовані на охорону прав на знак, а доменне ім'я в цьому випадку виступає лише технічним засобом реалізації порушення. Разом із тим, у ст. 1 Закону України «Про електронні комунікації» міститься положення, відповідно до якого домен визначається як структурний елемент ієрархічного адресного простору Інтернету, що має унікальне позначення (доменне ім'я), обслуговується системою серверів доменних імен і перебуває під централізованим адмініструванням [3].

Поширена орієнтація судової практики на вирішення спорів щодо доменних імен свідчить про фактичне визнання їх значення у цивільному обороті, так як саме правозастосування відкриває шлях до подальшої нормативної деталізації [5]. Національна та зрубіжна судова практика підтверджують не лише економічну цінність доменів, а й їхню здатність бути предметом обігу та комерційних трансакцій, що демонструє приклад продажу домену *tesla.com* у 2016 році за 11 млн доларів США. На практиці доменні імена функціонують як товар із ринковою вартістю, що дає підстави говорити про їхню оборотоздатність – ключовий критерій об'єкта цивільних прав.

Попри це, чинне законодавство не містить визначення доменного імені як об'єкта цивільних прав, а спеціального правового режиму для таких цифрових

ідентифікаторів не сформовано. Водночас перелік, наведений у ст. 177 ЦК України, не є вичерпним, а відсутність прямої згадки про доменні імена не виключає їх належності до категорії об'єктів цивільних прав.

Наукова позиція Д. В. Бойка підтверджує можливість такого підходу: дослідник наголошує, що відсутність доменів серед об'єктів права у ст. 177 ЦК України не заперечує їх правової природи, оскільки доменні імена характеризуються економічною цінністю, можуть передаватися іншим особам, мають строк дії та нематеріальний характер [4]. Вказані ознаки дозволяють класифікувати доменне ім'я як благо, що задовольняє законні потреби суб'єктів цивільного обороту.

Крім того, існують усталені механізми набуття, передачі та припинення прав на домени, що закріплені у регламентах адміністраторів та відповідних інструкціях щодо переделегування. Норми права ЄС визнають можливість правонаступництва й спадкування доменних імен, що додатково підтверджує їх участь в цивільному обороті. Сукупність цих факторів - ринкова цінність, оборотоздатність, судова практика та наявність процедур передачі - дозволяє розглядати доменне ім'я як об'єкт цивільних прав, попри відсутність прямого законодавчого закріплення відповідного правового режиму.

Деякі науковці доменні імена ототожнюють із суто технічними позначеннями на кшталт телефонних номерів або поштових адрес, такий підхід вважаємо занадто спрощеним, він не відображає їх реальної ролі у цивільному обороті [6]. Доменні імена тривалий час використовуються як самостійні елементи обігу, що дає змогу розглядати їх як потенційні об'єкти цивільних прав, попри відсутність прямої законодавчої регламентації.

Найбільш поширеною є позиція, що правову природу доменних імен доцільно визначати крізь призму інституту інтелектуальної власності, зокрема як засобів індивідуалізації. Так, Бонтлаб В. В. наполягає на тому, що унікальність, словесне вираження та функціональне призначення доменних імен прирівнює їх до об'єктів права інтелектуальної власності, які виконують ідентифікаційну функцію у цивільному обороті [7]. Коршакова О. М. вважає доцільним визнати доменні імена самостійними об'єктами, рівнозначними торговельним маркам [8]. Носік Ю. В. [9] зауважує, що доменні імена допомагають вирізнити суб'єктіи та результати їх діяльності.

Класифікуючи об'єкти цивільних прав, Бойко Д. В. відносить доменні імена до прав інтелектуальної власності; виокремлює їхні сутнісні та функціональні ознаки, звертає увагу на їх вартість, оборотоздатність, строковість і нематеріальний характер, що загалом підтверджує індивідуалізуючу природу доменних імен [4].

Грицай В. І. доменні імена відносить до нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності, що вирізняють суб'єкти цивільного обігу [10]. А Майданник Н. І. вважає, що доменне ім'я індивідуалізує насамперед інформаційний ресурс, а не товари чи послуги, що не заважає розглядати його як унікальне позначення

нетрадиційної природи, на яке поширюються положення Цивільного кодексу України щодо засобів індивідуалізації [11].

Отже, у сучасних підходах переважає визнання доменних імен як специфічних ідентифікаторів, здатних виконувати індивідуалізуючу функцію в цивільному обороті, що посилює аргументацію щодо їх кваліфікації як об'єктів цивільних прав, попри відсутність їх законодавчого закріплення.

Отже, доменні імена є унікальними, мають міжнародний характер, існують виключно в цифровому середовищі, індивідуалізують інформаційні ресурси, що вирізняє їх серед класичних засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту. Тому окремі дослідники схиляються до висновку про доцільність визначення доменних імен як самостійної категорії таких засобів.

Разом з тим, технічна природа доменних імен та їх функціональне призначення у мережі Інтернет не дозволяє їх ототожнювати з традиційними об'єктами права інтелектуальної власності. На нашу думку, механічне віднесення доменних імен до засобів індивідуалізації не відображає їх фактичного правового статусу, оскільки доменні імена виявляють власний набір ознак, що формують специфічний правовий режим, який не збігається з режимами комерційних найменувань або торговельних марок. З огляду на це доменні імена доцільно розглядати не як різновид об'єктів інтелектуальної власності, а як окрему, нетипову категорію об'єктів цивільного права, що потребує самостійного підходу до правового регулювання.

Зі змісту ст. 41 Конституції України випливає, що разом із правом власності на рівні Основного закону гарантуються права на результати інтелектуальної та творчої діяльності. Відповідно до ст. 2 Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності 1967 року, до інтелектуальної власності належать права на літературні, художні та наукові твори, виконавську діяльність артистів, звукозаписи, радіо- і телевізійні передачі, винаходи в усіх сферах людської діяльності, наукові відкриття, промислові зразки, торгові марки, знаки обслуговування, фірмові найменування та комерційні позначення, захист прав у сфері недобросовісної конкуренції, а також інші права, пов'язані з інтелектуальною діяльністю у виробничій, науковій та художній сферах.

Стаття 418 ЦК України визначає право інтелектуальної власності як право особи на результати інтелектуальної та творчої діяльності або на інший об'єкт інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншими законами.

З зазначеного вище визначення випливає, що для віднесення права на певний об'єкт до категорії прав інтелектуальної власності, такий об'єкт має або бути результатом інтелектуальної, творчої діяльності, або прямо зазначений у законі як інший об'єкт права інтелектуальної власності. Законодавство не містить визначення понять «інтелектуальна діяльність» та «творча діяльність». У правовій доктрині під творчістю зазвичай розуміють інтелектуальну діяльність, результат якої вирізняється оригінальністю, неповторністю та

унікальністю. Суб'єктом творчої діяльності є лише людина; процес творчості є свідомим, цілеспрямованим і передбачуваним, а результати такої діяльності можуть становити об'єкти цивільного обігу після втілення у матеріальну форму (рукопис, картина, формула винаходу, виріб). Основними ознаками творчості є: розумова праця людини, результати якої належать до нематеріальних благ та поява якісно нового, неповторного і оригінального результату. Поняття «творчість» значно ширше, ніж «інтелектуальна діяльність». Результати інтелектуальної діяльності – це результати творчості, які відповідають встановленим законом вимогам і отримують правову охорону як об'єкти права інтелектуальної власності. Відтак, не всі результати творчої діяльності набувають правового статусу, наприклад наукові відкриття та незапатентовані винаходи [12].

У правовій доктрині об'єкти права інтелектуальної власності традиційно поділяють на інститути авторського права та права промислової власності, що відповідає нормам Бернської конвенції 1886 р. та Паризької конвенції 1883 р. На нашу думку більш вдалим є поділ на чотири групи: об'єкти авторського права та суміжних прав; об'єкти патентного права; засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг; інші (нетрадиційні) об'єкти права інтелектуальної власності. Спільною ознакою перших двох груп є обов'язкова творчість результатів, що охороняються на підставі норм ЦК України та спеціальних законів.

Об'єкти права інтелектуальної власності розрізняють за пріоритетом форми вираження або сутності. Перші охороняються на підставі факту створення («фактологічна система»), другі – після спеціального оформлення, експертиз та реєстрації («реєстраційна система»). Аналіз доменних імен показує відсутність у них творчої складової: унікальність і новизна обумовлені технічною структурою системи DNS, а не інтелектуальною діяльністю людини; форма і зміст доменного імені визначаються технічними вимогами, а реєстрація не залежить від змісту [12].

Таким чином, доменні імена не можуть розглядатися як результати творчої діяльності людини, а отже, немає підстав відносити їх до об'єктів авторського або патентного права. Більшість дослідників погоджуються, що об'єкти, що належать до інституту засобів індивідуалізації – зокрема торговельні марки, комерційні найменування та географічні зазначення – також не вирізняються високим творчим потенціалом. Головна їхня функція полягає в чіткій індивідуалізації: комерційні найменування дозволяють відрізняти суб'єктів цивільного обороту, торговельні марки та географічні зазначення – товари і послуги.

Для всіх таких засобів передбачена обов'язкова експертиза та державна реєстрація, а також видача охоронних документів із законодавчо визначеними строками дії. Саме ця здатність забезпечувати індивідуалізацію надає комерційним найменуванням, торговельним маркам і географічним зазначенням статус об'єктів цивільних прав. У цьому вони принципово відрізняються від

більшості інших об’єктів права інтелектуальної власності, що у цивільних правовідносинах виступають як прямий результат творчої діяльності людини.

Важко погодитись із позицією науковців, які відносять доменні імена до засобів індивідуалізації. Доменне ім’я є багатогранним та мультифункціональним об’єктом, який за певних обставин може виконувати функції засобів індивідуалізації: у випадку торговельної марки – товаропорівняльну, рекламну та ідентифікуючу; для комерційного найменування – виділення суб’єктів господарської діяльності та запобігання введенню споживачів в оману щодо їхньої реальної діяльності; для географічного зазначення – ідентифікацію товару як такого, що походить із конкретного регіону [13].

Проте необхідно чітко відрізняти доменне ім’я від об’єкта права інтелектуальної власності, який може бути використаний у складі доменного імені. Доменні імена здатні містити охоронювані законом об’єкти права інтелектуальної власності, тобто текстуально відтворювати результати творчої діяльності або засоби індивідуалізації юридичних осіб, товарів, робіт, послуг чи підприємств. Водночас саме доменне ім’я не є об’єктом права інтелектуальної власності. Доменне ім’я може набувати будь-якого змістового навантаження в межах технічної специфікації системи доменних імен. Як зазначено в RFC1034, принцип системи доменних імен полягає у можливості відображення назви будь-якого існуючого об’єкта з мінімальними змінами. Якщо доменне ім’я не містить об’єкта права інтелектуальної власності, воно не виконує відповідних функцій, але при цьому залишається доменним ім’ям.

Слід зауважити, що функції індивідуалізації певних об’єктів або суб’єктів не є виключною характеристикою засобів індивідуалізації права інтелектуальної власності. Подібні функції виконують, наприклад, IP-адреси комп’ютерів в Інтернеті, державні номерні знаки транспортних засобів, податкові номери громадян та юридичних осіб.

Доменні імена відрізняються від засобів індивідуалізації і за своїм призначенням. Основна функція засобів індивідуалізації полягає у запобіганні введенню споживачів в оману щодо товарів, послуг та їх виробників. У свою чергу, головне призначення доменних імен – ідентифікація вузлів у мережі Інтернет та розташованих на них ресурсів. При цьому інформація на цих ресурсах може бути довільною і не мати жодного відношення до товарів, послуг або їхніх виробників. Доменне ім’я може не містити назв торговельних марок, а складатися з імен фізичних осіб, географічних назв, назв міжурядових організацій, гасел тощо. У таких випадках очевидно, що доменне ім’я не виконує функцію індивідуалізації конкретного об’єкта, а отже, навіть у широкому сенсі його не можна відносити до засобів індивідуалізації.

Деякі науковці вважають, що доменне ім’я не можна ототожнювати із засобом індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, оскільки воно індивідуалізує не самі об’єкти, а інтернет-ресурси, які лише за певних умов містять інформацію про них, проте самі по собі такими не є [14].

В підручниках також зустрічаємо тенденцію розширення інституту засобів індивідуалізації за рахунок включення нових об'єктів, що виконують ідентифікуючі функції, зокрема доменних імен, які визначають як засіб позначення інформаційних ресурсів в Інтернеті, підкреслюючи, що правові норми щодо їх охорони лише формуються у вітчизняному законодавстві [15].

З цим важко погодитись. Термін «індивідуалізація» в контексті цивільного права означає виділення однорідних об'єктів з-поміж інших для уникнення плутанини у свідомості споживача. Поняття «інформаційний ресурс» (information resource) охоплює будь-які дані, які можуть багаторазово використовуватись для вирішення завдань користувачів, наприклад файли, документи, веб-сайти, портали, фотографії чи відеофрагменти [16]. Інформаційні ресурси є різноманітними і неоднорідними об'єктами, далеко не всі вони використовуються у господарській діяльності, як це властиво засобам індивідуалізації.

Крім того, фактичним ідентифікатором інформаційних ресурсів є не самі доменні імена, а URL-адреси (Uniform Resource Locator), що визначають місцезнаходження ресурсу в мережі. Наприклад, URL https://uk.wikipedia.org/wiki/Цивільне_право містить протокол передачі даних (https), доменне ім'я хосту (uk.wikipedia.org) та шлях до файлу на сервері (wiki/Цивільне_право). Отже, доменні імена та об'єкти права інтелектуальної власності, такі як засоби індивідуалізації, мають різну фізичну та юридичну природу й виконують різні функції, що робить концепцію віднесення доменних імен до засобів індивідуалізації застарілою.

Водночас доменні імена не можна прирівнювати лише до телефонних номерів або поштових адрес. Вони належать до комерційних активів і регулюються усталеними фактичними відносинами, закріпленими у відповідних регламентах, інструкціях і роз'ясненнях. Частина науковців вважає, що доменні імена можуть належати до особливого різновиду майна та майнових прав, посилаючись на практику Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) [17]. Так, у справі Paeffgen GmbH v. Germany від 18.09.2007 р. ЄСПЛ визнав, що виключне право на використання домену має економічну цінність і, відповідно, може розглядатися як «майно».

Зауважимо, що термін «майно» у рішенні суду застосовується у розумінні ст. 1 першого додаткового протоколу до Європейської конвенції з прав людини. Правильна інтерпретація цього поняття потребує урахування міжнародного характеру Конвенції та різних підходів до визначення майна у національних правопорядках держав-учасниць [18].

Також ЄСПЛ підкреслює автономність поняття «майно», яке не залежить від формальної класифікації національним законодавством: певні права та інтереси, що складають активи, можуть розглядатися як «майно» за ст. 1 Протоколу №1, включно з активами, на які заявник має обґрунтовані законні сподівання ефективного використання права власності (див. Iatridis v. Greece [GC], № 31107/96; Бейелер проти Італії, № 33202/96).

Поняття «майно» в розумінні Європейського суду з прав людини охоплює як права «in rem» (речові), так і «in personam» (зобов'язальні). Воно поширюється на нерухоме, рухоме майно та інші майнові інтереси. Щодо нематеріальних активів ЄСПЛ враховує, чи створює конкретна правова ситуація фінансові права та інтереси, а також наявність економічної цінності.

Зокрема, ЄСПЛ до «майна» віднесло: права інтелектуальної власності, зокрема торговельні марки та авторські права (Мельничук проти України); ліцензії на використання майна певним способом (наприклад, ліцензії на продаж алкогольних напоїв або права на рибальство –Алатулкіла та інші проти Фінляндії); виключне право на використання Інтернет-доменів, зареєстрованих за компанією («Пеффген ГмбХ» проти Німеччини).

Отже, у практиці ЄСПЛ під поняття «майно» можуть підпадати майже будь-які права та інтереси, що мають економічну цінність. Водночас визначення майна та майнових прав у законодавстві України кореспондується із класичним визначенням речі. Зокрема, відповідно до ст. 190 ЦК України, майно як особливий об'єкт охоплює окрему річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. При цьому майнові права є неспоживними речами та вважаються речовими правами, тобто виникають щодо об'єктів матеріального світу, до яких доменні імена не належать.

На перший погляд, це створює певну правову колізію. Водночас автономне тлумачення ЄСПЛ поняття «майно» не зобов'язує державу змінювати визначення майна у національному законодавстві. Практика ЄСПЛ радше створює обов'язок держави забезпечувати захист категорій прав, що набувають економічної цінності, навіть якщо вони не належать до класичних об'єктів майна за національним правом.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що доменні імена є специфічними цифровими об'єктами, які не є результатом творчої діяльності людини і, відповідно, не можуть відноситися до об'єктів авторського або патентного права. Основне призначення доменних імен полягає у технічній ідентифікації вузлів мережі Інтернет та розташованих на них ресурсів, а не у вирізненні товарів, послуг чи учасників цивільного обороту. Хоча доменні імена можуть містити охоронювані об'єкти права інтелектуальної власності, самі по собі вони такими не є.

Доменні імена відрізняються від традиційних засобів індивідуалізації (торговельних марок, комерційних найменувань, географічних зазначень) як за фізичною та юридичною природою, так і за основними функціями. Їхні правові відносини регулюються специфічними нормами та практиками Інтернету, а не класичними нормами цивільного чи права інтелектуальної власності. Разом із тим економічна цінність доменних імен підкреслює необхідність належного правового захисту їх власників.

З огляду на виявлені особливості та технічні характеристики доменних імен пропонується: визначити доменні імена як окремий об'єкт цивільних прав

із власним правовим режимом, що враховує їх технічні функції та роль у цифровому середовищі; розробити спеціальний порядок реєстрації, використання та захисту доменних імен із урахуванням їх комерційної та ідентифікаційної функції; передбачити правові механізми захисту економічних інтересів власників доменів, включно із відповідальністю за незаконне використання або захоплення домену; гармонізувати національне законодавство з міжнародними стандартами та практикою ЄСПЛ щодо визнання економічної цінності доменних імен; створити окремий інститут для нематеріальних цифрових активів, який охоплював би доменні імена та інші цифрові ідентифікатори.

Впровадження зазначених заходів дозволить сформувати концептуальну модель правового регулювання доменних імен, забезпечити їх ефективний обіг у цифровому середовищі та удосконалити цивільне законодавство з урахуванням особливостей цифрових активів.

Література:

1. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України № 3689-XII від 15.12.1993 р. URL: https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/3689-12#Text (дата звернення: 27.12.2025).

2. Про авторське право і суміжні права: Закон України № 2811-IX від 01.12.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811- 20#n855 (дата звернення: 27.12.2025).

3. Про електронні комунікації: Закон України № 1089-IX від 16.12.2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089- 20#Text (дата звернення: 27.12.2025).

4. Бойко Д.В. Правова природа доменних імен Інтернет: монографія. Київ: Ред. журн. «Право України»; Харків: Право, 2013. 164 с. (Наук. зб. «Академічні правові дослідження». Дод. до юрид. журн. «Право України»; вип. 27).

5. Горобець Н.О., Майсун І.В. Віртуальні об'єкти, їх місце в інституті права власності. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 5. С. 52-54. URL: http://lsej.org.ua/ 5_2021/13.pdf.

6. Кулініч О.О. Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інформаційних ресурсів фізичних та юридичних осіб в мережі Інтернет. Актуальні проблеми політики: збірник наук. праць / кер. авт. кол. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. Миколаїв, 2009. Вип. 38.

7. Бонтлаб В.В. Цивільно-правове регулювання доменних імен: автореф. дис. … канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Київ, 2006. 19 с.

8. Коршакова О.М. Окремі аспекти правового регулювання доменних імен в Україні. Право і суспільство. 2017. № 3. Ч. 2. С. 52-55.

9. Носік Ю.В. Сучасна судова практика щодо доменних імен. Держава і право. Вип. 45. Київ, 2009. С. 309-315.

10. Грицай В.І. Правовий режим доменних імен та їх місце в системі об'єктів права інтелектуальної власності. Право і безпека. 2015. № 3(58). С. 109-133.

11. Майданик Н.І. Право на доменне ім'я в мережі Інтернет: поняття і правова природа. Юридична Україна. 2009. № 6. С. 81-86.

12. Дідук А.Г. Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності: проблематика. Малий та середній бізнес. (Право. Держава. Економіка). 2016. № 1-2 (64-65). С. 49-54.

13. Інтелектуальна власність: економікоправові аспекти: підручник. 3-тє вид., перероб. та доп. / Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 504 с.

14. Булат Н.М. Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет ресурсу. Право і суспільство. 2020. № 2. С. 154-160.

15. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник / за ред. проф. Перерви П.Г., проф. Борзенка В.І., доц. Кобєлєвої Т.О. Харків: НТУ «ХПІ», 2019. 1002 с.

16. Тлумачний словник з інформатики / Г.Г. Півняк, Б.С. Бусигін, М.М. Дивізінюк та ін. Д.: Нац. гірнич. ун-т, 2010. 600 с.

17. Некіт К.Г. Доменне ім'я, як об'єкт цивільних прав. Часопис цивілістики. 2017. Вип. 23. С. 40-44.

18. Карнаух Б.П. Поняття майна в контексті статті 1 Протоколу № 1 до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Проблеми законності. 2016. Вип. 132. С. 205-214.

References:

1. Zakon Ukrainy Pro okhoronu prav na znaky dlia tovariv i posluh: pryiniatyi 15 hrud. 1993 roku № 3689-XII [Law of Ukraine on the Protection of Rights to Marks for Goods and Services from December 15 1993, No. 3689-XII]. (1993). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/3689-12#Text [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy Pro avtorske pravo i sumizhni prava: pryiniatyi 1 hrud. 2022 roku № 2811-IX [Law of Ukraine on Copyright and Related Rights from December 1 2022, No. 2811-IX]. (2022). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855 [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy Pro elektronni komunikatsii: pryiniatyi 16 hrud. 2020 roku № 1089-IX [Law of Ukraine on Electronic Communications from December 16 2020, No. 1089-IX]. (2020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text [in Ukrainian].

4. Boiko, D.V. (2013). Pravova pryroda domennykh imen Internet: monohrafiia [Legal nature of Internet domain names: A monograph]. Kyiv: Redaktsiia zhurnalu *Pravo Ukrainy*; Kharkiv: *Pravo*. 164 p. (Naukovyi zbirnyk *Akademichni pravovi doslidzhennia*. Dodatok do yurydychnoho zhurnalu *Pravo Ukrainy*; issue 27) [in Ukrainian].

5. Horobets, N.O., & Maisun, I.V. (2021). Virtualni ob'iekty, yikh mistse v instytuti prava vlasnosti [Virtual objects and their place in the institution of property law]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal-Legal Scientific Electr. Journal*, 5, 52–54. URL: http://lsej.org.ua/5_20 21/13.pdf

6. Kulinich, O.O. (2009). Domenne im'ia yak zasib indyvidualizatsii informatsiinykh resursiv fizychnykh ta yurydychnykh osib v merezhi Internet [Domain name as a means of individualization of information resources of natural and legal persons on the Internet]. *Aktualni problemy polityky – Actual Problems of Politics: collection of scientific papers* / ed. by S.V. Kivalov; resp. ed. L.I. Kormych. Mykolaiv, (38). [in Ukrainian].

7. Bontlab, V.V. (2006). Tsyvilno-pravove rehuliuvannia domennykh imen [Civil-law regulation of domain names]. *Extended abstract of candidate's thesis*, specialty 12.00.03 – civil law and civil procedure; family law; international private law. Kyiv, 19 p. [in Ukrainian].

8. Korshakova, O.M. (2017). Okremi aspekty pravovoho rehuliuvannia domennykh imen v Ukraini [Some aspects of legal regulation of domain names in Ukraine]. *Pravo i suspilstvo*, (3), pt. 2, 52–55. [in Ukrainian].

9. Nosik, Yu.V. (2009). Suchasna sudova praktyka shchodo domennykh imen [Modern judicial practice concerning domain names]. *Derzhava i pravo*, (45), 309–315. Kyiv. [in Ukrainian].

10. Hrytsai, V.I. (2015). Pravovyi rezhym domennykh imen ta yikh mistse v systemi obiektiv prava intelektualnoi vlasnosti [Legal regime of domain names and their place in the system of intellectual property objects]. *Pravo i bezpeka*, 3(58), 109–133. [in Ukrainian].

11. Maidanik, N.I. (2009). Pravo na domenne imia v merezhi Internet: poniattia i pravova pryroda [The right to a domain name on the Internet: concept and legal nature]. *Iurydychna Ukraina*, (6), 81–86. [in Ukrainian].

12. Diduk, A.H. (2016). Domenni imena v systemi obiektiv prava intelektualnoi vlasnosti: problematyka [Domain names in the system of intellectual property objects: issues]. *Malyi ta serednii biznes (Pravo. Derzhava. Ekonomika)*, 1–2(64–65), 49–54. [in Ukrainian].

13. Khodakivskyi, Ye.I., Yakobchuk, V.P., & Lytvynchuk, I.L. (2017). Intelektualna vlasnist: ekonomiko-pravovi aspekty [Intellectual property: Economic and legal aspects] (3rd ed., revised and enlarged). Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 504 p. [in Ukrainian].

14. Bulat, N.M. (2020). Domenne imia yak zasib indyvidualizatsii internet-resursu [Domain name as a means of individualization of an Internet resource]. *Pravo i suspilstvo*, (2), 154–160. [in Ukrainian].

15. Pererva, P.H., Borzenko, V.I., & Kobieleva, T.O. (Eds.). (2019). Intelektualna vlasnist: mahisterskyi kurs [Intellectual property: Master's course]. Kharkiv: NTU "KhPI". 1002 p. [in Ukrainian].

16. Pivniak, H.H., Busyhin, B.S., Dyviziniuk, M.M., et al. (2010). Tlumachnyi slovnyk z informatyky [Explanatory dictionary of informatics]. Dnipro: Natsionalnyi hirnychyi universytet. 600 p. [in Ukrainian].

17. Nekit, K.H. (2017). Domenne im'ia, yak ob'iekt tsyvilnykh prav [Domain name as an object of civil rights]. *Chasopys tsyvilistyky – Journal of Civilistics*, (23), 40–44. [in Ukrainian].

18. Karnaukh, B.P. (2016). Poniattia maina v konteksti statti 1 Protokolu No. 1 do Yevropeiskoi konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [The concept of property in the context of Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights]. *Problemy zakonnosti*, (132), 205–214. [in Ukrainian].